עין משפט

נר מצוה

1. וַיְהִי בַדֶּרֶךְ בַּמְּלוֹן

וַיִּפְגְשַׁהוּ יִיָּ וַיְבַקַשׁ הָמִיתוֹ: שמות ד כד 2. וַתִּקַח צִפּרָה צֹר ויפגשהו ויפגשהו

ַּבָּיִּ תַּבְּלָת בְּנָה וַתַּגַע לְרַגְלָיו וַתֹּאִמֶּר כִּי וַתַּגַע לְרַגְלָיו וַתֹּאִמֶּר כִּי

שמות ד כה

חַתַן דַּמִים אַתַּה לי:

אַל תִּתְחַר אַךּ לְהָרֵעַ:

4. חַמָּה אֵין לִי מִי יִתְנֵנִי שָׁמִיר שַׁיִת בַּמִּלְחָמָה שָׁמִיר שַׁיִת בַּמִּלְחָמָה

אָפְשְּׁעָה בָּה אֲצִיתֶנְּה יָּחַר: ישעיהו כז ד יַּתִר: יִשעיהו כז ד 5. כִּי יָגֹרְתִּי מִפְּנֵי הָאַף

יָר , אָ יִר בּירְבֵּ יְיִּאָרְ וְהַחֵמָּה אֲשֶׁר קָצַף יְיִ עַלִיכָם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶּם וִיִּשְׁמַע יְיָ אֵלַי גַּם בַּפָּעַם

ַנוּיְהוּא. 6. (א) נַיְהִי אַבְּרָם בֶּן

תִּשְׁעִים שְׁנָה וְתֵשַׁע שָׁנִים וַיַּרָא יִיָּ אֶל אַבְּרָם שָׁנִים וַיַּרָא יִיָּ אֶל אַבְרָם

ַניאמֶר אַלְיוֹ אֲנִי אַל שַׁדִּי הַתְּהַלֵּךְ לְפָנֵי והיה הַתְהַלֵּךְ לְפָנֵי והיה

תמים: (ב) ואתנה בריתי

בֵּינִי ובֵינֶךּ וְאַרְבֶּה אוֹתְךְּ במאד מאד:

פַּתָב לְךְּ אֶת הַדִּבָּרִים

בְּיָבֶב יְּןְ עֶּמֹי נִיּוְ בְּיִם הָאֵלֶה כִּי עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶה כָּרִתִּי אִתְּךְ בְּרִית וְאֶת יִשְׂרָאַל:

אַמֵּר יְיָּי אָם לֹא 8. בֹּה אָמֵר יְיָּי אָם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלְיְלָה חֻקּוֹת שְׁמֵים וְאָרֶץ לֹא שְׁמְְתִּי:

ירמיהו לג כה ירמיהו לג כה פ. וַיּוֹצֵא אֹתוֹ הַחוּצְה

וַיֹּאמֶר הַבֶּט נָא הַשְּׁמִיְמְה

וַיאבֶּוּר תַּבֶּט נָא תַּשְּׁבִּיְבְּוּה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים אָם תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה

.10. עם חָסִיד תִּתְחַסֶּד

עם גִּבּוֹר תָּמִים תִּתַּמָם: שמואל ב כב כו

11. אַנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתְּךְ

בראשית יז ד בראשית יז ד 12. כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב.

והיית לאב המון גוים:

יִהְיֶה זַרְעֶׁרְ:

בראשית יז א-ב

שמות לד כז

ההוא:

דררים נז ינז

מסורת הש"ם

א) נ״א אותו מלאך, ב) [עי׳ מוס' ב"ב ט: ד"ה חמה וכו' מה שהניחו בחימה], ג) ועי' מוס' שבת נה. ג) [עי מוט טפנו מז. ד"ה קלף], ד) [שבת קלו:], ה) [ל"ל אלעור], ו) [פסחים סח:], ז) [ע"ו ג. ע"ם וע" סה:], ז) [ע"ו ג. ע"ם ועי שבת לג. ואין ברית אלא תורה וכר], ח) [שבת קנו.], ט) ואיני ראוי להוליד בן כל"ל, י) [בע"י איתא רבי לרי], ל) [צעיי הימה רצי לרי], ל) [עי׳ סוטה לא.], () [גי׳ ע״י רבי שמואל בר נחמני אמר], מ) [גי' ע"י רב ושמואל חד אמר כו' וחד אמר], () [עי" פיי נכון בחום' בחולין מז: ד"ה אלא ירוקה וע"ע חום' מוכה לא: ד"ה הירוה מ"ש אמי וכ״ה בע״ין, **ע**) יעב״ץ מ"ז, פ) ובראשית לוז.

הגהות הב"ח

(מ) גם' ויש אומרים הרגו לחימה שנאמר: (3) שם במול שלי (ואין וכו' אחד) מא"מ ונ"ב ס"א ואיז לי ד"ה מפני וכו סמוך למנרים היה דלח: פתון כמנמים ודירו לנמו. (ד) ד"ה שהיא וכו' מה להלן ברית מילה אף כאן . נרית מילה הס"ד:

מוסף רש"י גדולה תורה כו' אם לא בריתי. של יומס ולילה. דהיינו תלמוד תורה שכתוב בו והגית בו יומס ולילה יפחחים חם) אם לא בכימי ילילה והיינו תורה, דכתיב והגית בו יומס ולילה, וכמיב אלה דברי הברית (ע"ז ג.) ברית התורה, שבשביל התורה נבראו שמים וארץ (ירמיה לג כה). צא מאיצטגנינות שלך. חכמת המזלות, היינו דכתיב ויולא אותו החולה, חוץ מאילטגנינותו (שבת קנו. שראים במזלום שאיכך ראוי להעמיד בן, אברם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן, שרי לא תלד אבל שרה תלד, שרי נמ מכל מכל שרים מנהי, אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל (בראשית טו ה). אנגריא. עכודת המלך

פירוש הרא"ש הוי אומר זה התינוק. שמחתנין אותו במלוה ראשונה: שנאמר הרף מאף ועווב חמה. אומא פי הדברים האלה ברתי שתך ברית. אלמא ברים מילה חשובה ככל הדברים סאלה: אלא מדה כנגד בהדיה:

מפני שנמעסק במלון החלה. ואח"כ במילה והיה לו להתעסק שנמעסק במלון החלה. שלאמר בדרך במלון דמשמע דמיד שבא קשע נושריע אייה העט אייד סיטן במילה חלה ואותו מלון סמוך למצרים (ג) דלא היה סכנה ואותו מן הדרך נמעסק במלון והיה לו למול מתחילה. וכ"ת סיס דלא היה סכנה ואותו מים: להורגן. לאותן היאך ימול כיון שהיה לו עדיין לנאת בדרך י"ל דאותו מלון סמוך בהג"ק: למצרים היה ובאורחא פורתא ליכא סכנתא: הוי אומר זה הפינוק. שהיא שקולה כנגד כל המלוח

שבתורה. דכתיב (שמות כד) הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה וכתיב במילה (בראשית יו) ואתנה בריתי וגו' כרתי ברית וגו' וכתיב להלן (שם) ואתנה בריתי מה להלן ברית (ד) אף כאן ברית: אם לא בריתי יומם ולילה. מה להלן תורה אף כאן תורה. והיינו פליגא דהכא מוקי לה להאי קרא במילה והתם מוקי לה בתורה: שמא נמלא בי דבר מגונה. ש' (עד) עכשיו שלא אמר לו והיה תמים עד עכשיו: כל המתמים. מתמם עמו: כל המנחש. כלומר שרודף אחרי המנחשים: לו נחש. אחריו רודפין ניחושין דכל דקפיד קפדי בהדיה: בלמ"ד אל"ף. דמשמע דאין רודפין אחריו: מדה כנגד מדה. דבמדה שאדם מודד בה מודדין לו ולא נפיק מקרא: שנאמר כי לא נחש. כל זמן שאינו מנחש מה כתיב בתריה כעת יאמר ליעקב כלומר עדיין יהא אותו עת דמלאכי השרת יהיו שואלין אותו שאינו מנחש מה פעל אל לפי שהוא נכנס למקום שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס: שהפריו על מדוחיו. שהגדיל לישאל על מדותיו של הקב"ה שאמר במה אדע: מן לי הנפש והרכוש קח לך. ולה היה לו לעשות כן שהיה לו לגיירם: שהוריקן בתורה. שלימדם תורה כאדם שמריק מכלי זה לתוך כלי זה כך הוא לימדן תורה: שהוריקן. לשון ליהוב שנא' (תהלים פח) ואברותיה בירקרק חרוץ שנתן להם זהב הרבה: אליעור. היה שקול כנגד כולן: אליעור הוא חושבניה. דאליעור בגימטריה שמונה עשר ושלש מחות שלא היה עמו אלא אליעזר לחוד: מאה ושבעים ותרתיו. דהכי משמע עקב כמנין עק"ב שנים שמע אברהם בקולי וכל שנותיו היו קע"ה אלמא בן שלש שנים הכיר את בוראו:

שמ״ד

מפני שנתעסק במלון תחלה שנאמר יויהי בדרך במלון רשב"ג אומר לא למשה רבינו בקש שמן להרוג אלא לאותו תינוק שנאמר בכי חתז דמים אתה לי צא וראה מי קרוי חתן הוי אומר זה התינוק דרש רבי יהודה בר ביונא בשעה שנתרשל משה רבינו מן המילה באו אף וחימה ובלעוהו ולא שיירו ממנו אלא רגליו מיד ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה מיד וירף ממנו באותה שעה ביקש משה רבינו להורגן שנאמר יהרף מאף ועזוב חמה ויש אומרים (◊) יּלחימה הרגו שנא' ⁴חמה אין לי והכתיב בכי יגורתי מפני האף והחמה תרי חימה הוו ואיבעית אימא גונדא דחימה תניא רבי אומר גדולה מילה שאין לך מי שנתעסק במצות כאברהם אבינו ולא נקרא תמים אלא על שם מילה שנאמר יהתהלך לפני והיה תמים וכתיב ואתנה בריתי ביני ובינך ד"א גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצות שבתורה שנאמר יכי על פי הדברים האלה וגו' דבר אחר גדולה מילה ישאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר *אם לא בריתי יומם ולילה וגו' ופליגא דר' יאליעזר ידאמר ר' יאליעזר גדולה תורה שאילמלא י תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי וגו' אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים אחזתו רעדה אמר שמא יש בי דבר מגונה כיון שאמר לו ואתנה בריתי ביני ובינך נתקררה דעתו יויוצא אותן החוצה ®אמר לפניו רבש"ע הסתכלתי במזל שלי (כ) שלו לי אלא בן אחד) אמר לו צא מאיצמגנינות שלך אין מזל לישראל אמר רבי יצחק כל המתמים עצמו הקב"ה מתמים עמו שנאמר ייעם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם א"ר הושעיא כל המתמים עצמו שעה עומרת לו שנא' יהתהלך לפני

והיה תמים וכתיב ייוהיית לאב המון גוים אמר ירבי אכל המנחש לו נחש שנאמר ביכי לא נחש ביעקב והא סבלמ"ד אל"ף כתיב אלא משום מדה

כנגד מדה תני אהבה בריה דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש מכניםין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת אין יכולין ליכנם בתוכה שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל וגו' אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגרייא בת"ח שנאמר נוירק את חניכיו ילידי ביתו ◊ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב״ה שנא׳ יובמה אדע כי אירשנה נוירק את חניכיו ילידי ביתו ◊ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב״ה שנא׳ יובמה אדע כי אירשנה ורבי יוחנן אמר שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה שנאמר בֹּתֹן לי הנפש והרכוש קח לך וירק את חניכיו ילידי ביתו שרב אמר שהוריקן בתורה ושמואל אמר שהוריקן בזהב בשמנה עשר ושלש מאות א"ר אמי בר אבא אליעזר כנגד כולם איכא דאמרי אליעזר הוא דחושבניה הכי הוי וא"ר אמי בר אבא בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנא' ייעקב אשר שמע אברהם בקולי חושבניה מאה ושבעין ותרין ואמר יי רמי בר אבא הכיר אברהם את נסדים: בעת יאפר הכיר אברהם את בוראו שנא' "עקב אשר שמע אברהם בקודי חושבניה מאה ושבעין ותרין ואמר "רמי בר אבא ליעקב. אזין ומא ניסולא אז אפילו המלאמים ליכים ליסאל מה פעל אל: מפני מה נענש אברהם אבינו ע"ה ונשתעבדו בֵניו בו'. אַע"פ שענית השוט מפורסת על אומרו נמה אדע מ"מ ענירה זו העניסתו להיות טפל במה אדע: שהוריקן בתורה. זרון נזכות

שנעשה חתן ע"י ברית: ולא שיירו ממנו אלא רגליו. מקום המילה תורה אור השלם כדכתיב (שמ"ב יט) ולא עשה רגליו: שנחמר הרף מחף ועווב חמה. כלומר הקב"ה אמר לו שיעובם. אלמא רונה היה להרגם: שנאמר חמה אין לי. אלמא נהרג: גונדא דחימה. חיל של חימה: כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית. כלומר ברית מילה ששקולה ככל הדברים דהיינו כל המלות: לא מאלטגנינות שלך. ממשפט חכמת מזלות שלך והיינו דכתיב (בראשית טו) ויולא אותו החולה: שעה עומדת לו. שעולה לגדולה: כל המנחש לו נחש. שהנחשים והקסמים רודפין אחריו שנזוק בכל דבר וכדאמרינן בפרק ערבי פסחים (פסחים קי:) מאן דקפיד הפדינו ליה שנאמר כי לא נחש וגו': כעת יחמר ליעהב ולישרחל מה פעל אל. שמלאכי השרת ישאלו לישראל מה פעל אל לפי שמתוך שאינן מנחשין מכניסין אותן למחיצה שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס בה. ונראה בעיני דהכי נמי מדה כנגד מדה שמתוך שאינו הולך לקראת נחשים לידע העתידות אלא בוטח בהקב"ה משום הכי הקב"ה מגלה לו רזי עולם שאינם גלויים למלאכי השרת: שעשה אנגרייא בחלמידי חכמים. שהוליכן למלחמה כדכתיב וירק את חניכיו להיינו בני אדם שחנך לתורה: שהפריז על מדומיו. שהרבה להרהר על מדותיו של הקב"ה. הפריז ויתר והפקיר: שנחמר תן לי הנפש. ואברהם אבינו נתנם לו ואילו עכבן לעלמו היה מכניסן תחת כנפי שכינה: שהוריקן בתורה. זרון בתורה. לשון אחר הריקן מן התורה מלשון והבור רקפי שעשה בהן אנגריי׳: הוריקן בוהב. כדכתיב בירקרק חרוץט דהיינו זהב כלומר שנתן להם זהב הרבה כדי שילכו: שנחמר עקב חשר שמע.

נמנא שבן שלש הכיר את בוראו:

כמנין עקב שמע ואברהם חיה קע"ה

וְלֹא קֶּסֶם בְּיִשְׂרָאֵל בְּעַת יַאָמֵר לִיִעְקב וּלִישְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל: במדבר כג כג במדבר כג כג 13. וַיִּשְׁמִע אַבְּרָם בִּי נִשְׁבָּה אָחִיו וַיְּרֶק אֶת חֲנִיכְיו יְלִידֵי בִּיתוֹ שְׁמִנְה עמר מישליי מיידי

בראשית יד יד ער דַן: בָּוֹ דְּוְ. 14. וַיֹּאמֵר אֲדֹנְי אֱלֹהִים בָּמָה אֲדַע כִּי אִירְשֶׁנָה: בראשית טו ח

15. וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ סְדֹם אֶל אַבְרָם תָּן לִי הַנָּפֶּשׁ וְהַרְכָשׁ קַח לְךִּ: רראשיח יד רא

בואשוניו כא 16. עֶקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מְשְׁמֵרְתִּי מִצְוֹתֵי חֻקּוֹתֵי וְתוֹרֹתָי: בראשית כו ה בראשית כו ה

התורה ובשבילה נלחו במלחמה: שהוריקן בזהב. פתח להם אולרותיו כדי שילכו עמו בנפש חפלה: